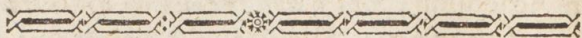

ius sensus est: *Propositio resolvitur in terminos, qui antea in propositione fuerunt subjectum & predicatum.*

INFORMATIO QUARTA.

De Proprietatibus Propositionis.

- I. **Q**uemadmodum ex habitudine, quam unus Terminus in propositione dicit ad alterum, resultant variæ proprietates terminorum jam explicatæ, ita ex comparatione unius propositionis ad aliam, earumque variâ combinatione secundum quantitatem & qualitatem, enascuntur proprietates propositionum, quæ sunt *Oppositio*, *Æquipollentia*, & *Conversio* de quibus hic agendum.

ARTICULUS PRIMUS

De Oppositione.

2. **C**ONCLUSIO I. *Oppositio est affirmatio & negatio, ejusdem de eodem.*

Explicatur Definitio. Dicitur imò. *Affirmatio & negatio*, quæ particulae ponuntur pro genere, omnis enim oppositio est affirmatio & negatio, non tamen omnis affirmatio & negatio est oppositio. Porro ad oppositionem *Logicam* requiruntur duæ propositiones, quarum una sit affirmativa, altera
nega-

negativa; proinde negatio & affirmatio cadant supra copulam *principalem*.

Dicitur 2dò. *Ejusdem de eodem*. Quæ particulae ponuntur pro differentia, & sic intelligendæ sunt, quod debeat esse omninò idem prædicatum, & omninò idem subjectum, & quidem termini debent esse iidem.

1mò. Quoad nomen & casum nominis. 2dò. Quoad rem significatam. 3tò. Quoad suppositionem & alias proprietates. NB. Suppositio tamen *distributiva* & *determinata* commutari debent in omni oppositione propriè tali, ex parte prædicati, & in contradictoria etiam ex parte subjecti. 4tò. Quoad integritatem. 5tò. Quoad circumstantias loci & temporis. Unde vera oppositio non exercetur in sequentibus.

1mò. *Petrus est diligens, Petrus non est doctus. Liber est Petri, liber non est Petrus.* 2dò. *Canis (terrestris) latrat, canis (marinus) non latrat.* 3tò. *Homo (in suppositione simplici) est species, homo (in suppositione personali) non est species.* 4tò. *Logicus studet, Logicus non studet diligenter.* 5tò. *Sol lucet (de die) Sol non lucet (de nocte)* 6tò. *Imperator est Vienna (in Austria) Imperator non est Vienna (in Gallia.)*

CONCLUSIO II. Oppositio dividitur 3 in *Contrariam, Subcontrariam, & Contradictoriam.*

Ratio

Ratio est, quia oppositio est affirmatio & negatio ejusdem de eodem, ergo tot modis fit oppositio, quot modis inter propositiones intercedit affirmatio & negatio, sed tribus tantum modis inter propositiones exercetur affirmatio & negatio, vel enim illa fit inter duas propositiones *universales*, & sic est oppositio *Contraria*, vel fit inter duas propositiones *Particulares*, & sic est oppositio *Subcontraria*, vel fit inter duas propositiones unam *universalem*, alteram *particularem*, & sic est oppositio *Contradictoria*, ergo tres tantum sunt modi oppositionis. Est itaque

Oppositio *Contraria* affirmatio & negatio inter *duas* propositiones *universales* ejusdem *subjecti* & *prædicati*, ut: *Omnis homo est Justus, nullus homo est Justus.*

Oppositio *Subcontraria* est affirmatio & negatio inter *duas* propositiones *particulares* ejusdem *subjecti* & *prædicati*, ut: *aliquis homo est Philosophus, aliquis homo non est Philosophus.*

Oppositio *contradictoria* *regulariter* fit, quando est affirmatio & negatio inter *duas* propositiones ejusdem *subjecti* & *prædicati*, quarum *una* est *universalis*, altera *particularis*, ut: *omnis homo est probus, aliquis homo non est probus, vel nullus homo est probus, aliquis homo est probus.*

Datur

Datur etiam alia oppositio, quæ dicitur 4
Subalterna, & fit vel inter duas propositiones
affirmativas, vel inter duas *negativas*, ut, si
 una affirmativa sit universalis, altera affir-
 mativa sit particularis, sic etiam de duabus
 negativis, ut; *Omnis homo est animal, aliquis*
homo est animal; & *nullus homo est malus,*
aliquis homo non est malus. Dicitur hæc op-
 positio *Subalterna*, quia propositio particu-
 laris, quæ dicitur *subalternata*, continetur
 sub universalis; quæ dicitur *subalternans*. Hæc
 tamen non est oppositio *proprie* & simplici-
 ter dicta, quia non intercedit affirmatio
 & negatio, dici tamen potest oppositio *se-*
condum quid, quia ambæ propositiones op-
 ponuntur secundum *quantitatem*. Circâ op-
 positionem *Contradictoriam*,

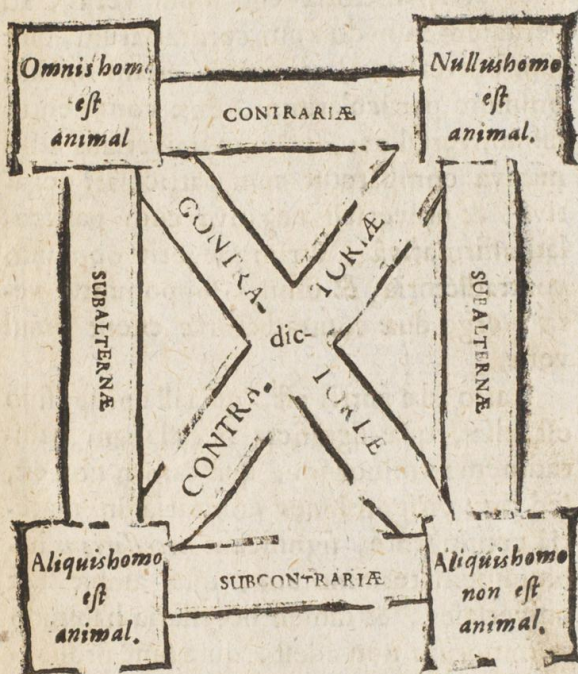
Advertendum, si subjectum propositionis 5
 sit terminus *communis* supponens *distributi-*
vè, vel determinatè, tunc ut fiat ejus contra-
 dictoria, non tantum debet mutari *qualitas*
 propositionis, sed etiam *quantitas*, v. g. ut
 fiat contradictoria hujus: *Omnis homo est*
rationalis, debet formari propositio particu-
 laris negativa, per ly *aliquis non*, dicendo:
aliquis homo non est rationalis; si verò sub-
 jectum propositionis sit terminus *singularis*,
 aut si sit terminus supponens vel *simpliciter*,
 vel *collectivè*, vel *confusè*, *quantitas* propo-
 sitio-

frictionis mutari non debet, si enim formanda esset contradictoria hujus: *Omnes Evangelistæ sunt quatuor*, & diceretur: *aliquis Evangelista non est quatuor*, propositiones non essent contradictoriæ, cum utraque sit vera, ut ergo similium propositionum contradictoriæ formentur, relictâ earum quantitatē, & suppositione, penes copulam ponenda solum est particula *non*, v. g. *Omnes Evangelistæ sunt quatuor*, *omnes Evangelistæ non sunt quatuor*. *Aliquis calamus est necessarius ad scribendum*, *aliquis calamus non est necessarius ad scribendum*. *Petrus est miles*, *Petrus non est miles*. *Animal est genus*, *animal non est genus*, &c.

6 Dubitabis, Quomodo opponantur hæ duæ propositiones: *omnes homines currunt*, *aliqui homines non currunt*.

℞. Illas non pertinere *directè* ad aliquam oppositionem, sed tantum *reductivè*. Ratio est, quia imprimis non pertinent *directè* ad contrariam, cum una illarum sit particularis. Deindè non ad Contradictoriam, cum ambæ possint esse falsæ, supposito, quod tantum unus homo curreret. Neque etiam ad subcontrariam, cum una sit universalis: Nec demùm ad subalternam: cum una sit affirmativa, altera negativa. Reducuntur tamen ad oppositionem contrariam, quia utraque potest esse falsa (ut dictum est) quod in sola oppositione contrariâ locum habet. *Sche-*

Schema Oppositionum.

Quæres, quot sint Leges Oppositionum. 7

R. Tres, imò pro Contrariis est duæ propositiones contrariæ in nullâ materiâ possunt esse simul veræ, possunt tamen esse simul falsæ in materiâ contingente, v. g. *Omnis homo est doctus, nullus homo est doctus.*

Ratio 1mæ partis est, quia si duæ contrariæ essent simul veræ, sequeretur etiam duas contradictorias esse simul veras, ad veritatem enim duarum contrariarum, quæ sunt universales, requiritur etiam veritas omnium particularium, quæ continentur sub universalibus, si autem universalis affirmativa comparetur cum particulari negativâ, & universalis negativa cum particulari affirmativâ, utrimque erit oppositio contradictoria, & omnes supponuntur veræ, ergo duæ contradictoriæ essent simul veræ.

Ratio 2dæ partis est, quia illa propositio est falsa, quæ significat necessariam habitudinem terminorum, quæ tamen non est, sed duæ propositiones contrariæ in materiâ contingente, significant *necessariam* habitudinem terminorum, quia ambæ sunt universales, & tamen necessaria habitudo terminorum non adest, quia sunt propositiones *contingentes*, ergo duæ contrariæ possunt esse falsæ in materiâ contingente. Exinde

- 8 Colliges imò. Quare propositiones contrariæ possint esse falsæ in materiâ contingente, non tamen in materiâ necessariâ vel impossibili. Ratio disparitatis est, quia in propositione contingente non est necessaria
- ter-

terminorum connexio aut repugnantia, v. g. *esse album* potest convenire uni homini, quin conveniat alteri, dum igitur prædicatum *albus* convenit uni, falsa est hæc universalis negativa, *nullus homo est albus*, & dum *esse album* non convenit alteri, falsa est hæc universalis affirmativa, *omnis homo est albus*, & hoc ipso duæ contrariæ in materiâ contingente sunt falsæ. Sed propositio in materiâ necessariâ dicit necessariam terminorum connexionem, & propositio in materiâ impossibili dicit necessariam repugnantiam, unde si prædicatum necessariò conveniat uni, etiam convenit alteri, v. g. *esse hominem* convenit Petro, Paulo, & omnibus individuis humanis, & sic ex propositionibus contrariis in materia necessaria, affirmativa est vera, & negativa est falsa, v. g. *Omnis homo est animal*, *nullus homo est animal*. Si verò prædicatum necessariò repugnet uni, etiam repugnat alteri, v. g. *esse lapidem* repugnat uni & omnibus hominibus, & ex propositionibus contrariis in materia impossibili affirmativa est falsa, & negativa est vera, v. g. *Omnis homo est lapis*, *nullus homo est lapis*.

Colliges 2dò. Quare ad veritatem contrariarum in materia contingente requiratur omnes particulares sub universalibus

contentas esse veras, non verò ad falsitatem, contrariarum, in eâdem materiâ, requiratur omnes, particulares esse falsas,

Ratio hæc est, quia *bonum est ex integrâ causâ, malum ex quocunque defectu*, veritas autem est de lineâ *boni*, ergo ad veritatem, contrariarum requiritur *integra causa*, id est, ut omnes particulares sint veræ, falsitas est de lineâ *mali*, ergo ad falsitatem sufficit *aliquis defectus*, id est, quod una particularis sit falsa.

10. *Lex 2da pro Subcontrariis est, duæ propositiones subcontrariæ, in nullâ materiâ possunt esse simul falsæ, possunt tamen esse simul veræ in materiâ contingente, v. g. aliquis homo est justus, aliquis homo non est justus.*

Ratio 1mæ partis est, quia si duæ subcontrariæ essent simul falsæ, ergo earum contradictoriæ essent simul veræ, & simul falsæ, inprimis duæ contradictoriæ essent simul veræ, si enim falsa esset hæc particularis, affirmativa, *aliquis homo est justus*, ergo universalis negativa: *nullus homo est justus*, esset vera, & si falsa esset hæc particularis negativa, *aliquis homo non est justus*: vera esset hæc universalis affirmativa, *omnis homo est justus*, & hoc ipso duæ contrariæ essent veræ, ex veritate autem duarum contrariarum, infer-

fertur veritas duarum contradictoriarum,
ut N. 7. ostensum est.

Deinde duæ contradictoriæ essent simul
falsæ, quia ex falsitate duarum particula-
rium sequitur falsitas duarum universalium,
juxta N. 8. unde si falsæ essent hæ duæ sub-
contrariæ: *aliquis homo est justus, aliquis
homo non est justus*, falsæ etiam forent hæ
duæ contrariæ: *omnis homo est justus, ^{nullus}
homo est justus*, ex quibus universalis affir-
mativa contradicit particulari negativæ: &
universalis negativa contradicit particulari
affirmativæ: supposito igitur, quod essent
propositiones omnes falsæ, etiam duæ con-
tradictoriæ essent simul falsæ.

Ratio 2æ partis est, quia ex veritate dua-
rum particularium, non sequitur veritas
duarum universalium, & ex consequenti
non intertur veritas duarum contradicto-
riarum. Imò potius ex falsitate duarum
universalium sequitur veritas duarum par-
ticularium, si enim falsa est hæc propositio
universalis: *omnis homo est justus*, vera erit
ejus contradictoria, *aliquis homo non est ju-
stus*, & ex falsitate hujus universalis, *nullus
homo est justus*, sequitur veritas contradi-
ctoriæ: *aliquis homo est justus*, cum er-
go duæ propositiones universales contrariæ,
in materiâ contingente possint esse falsæ,

poterunt duæ propositiones subcontrariæ in materiâ contingente esse veræ.

II *Lex 3tia pro contradictoriis est: Duæ propositiones contradictoriæ, nunquam possunt esse simul veræ, & nunquam simul falsæ: v. g. Omnis homo est risibilis, aliquis homo non est risibilis. Nullus homo est risibilis, aliquis homo est risibilis.*

Ratio est, quia idem non potest simul esse, & non esse, ut lumine naturæ notum est, sed in oppositione contradictoriâ idem de eodem semel affirmatur, quod sit, v. g. *omnis homo est risibilis*, & semel negatur quod sit, v. g. *aliquis homo non est risibilis*, ergo si vera sit propositio affirmativa: *omnis homo est risibilis*, non poterit esse vera propositio negativa, *aliquis homo non est risibilis*, unde natum est axioma. *Oppositio contradictoria est omnium maxima.* Tum quia involvit repugnantiam maximam, & hinc *inter duos contradictoria non potest dari medium.* Tum quia plus destruit, quam aliæ oppositiones, contraria enim & subcontraria destruunt qualitatem, & retinent quantitatem, contradictoria autem destruit utramque. Item oppositio contraria admittit falsitatem, & subcontraria veritatem duarum propositionum contingentium, contradictoria neutram admittit.

Lex quarta addi solet pro *Subalternis* (li- 12
 cet non spectet ad oppositionem propriè
 dictam, ut visum est N. 4.) si duæ propo-
 sitiones subalternæ sint in materiâ *uecessariâ*,
 vel *impossibili*, semper sunt simul veræ, vel
 simul falsæ. In materiâ necessariâ veræ sunt:
Omnis homo est animal, aliquis homo est animal.
 Falsæ: *nullus homo est animal, aliquis homo non*
est animal. In materiâ impossibili veræ sunt:
nullus homo est lapis, aliquis homo non est lapis.
 Falsæ: *omnis homo est lapis, aliquis homo est lapis.*

Ratio patet ex superioribus, quia in ma-
 teriâ necessariâ est necessaria *connexio* ex-
 tremorum, quæ semper verificat propo-
 sitiones affirmativas, & falsificat negativas. Si-
 militer in materiâ impossibili est necessaria
repugnantia, quæ semper falsificat affirma-
 tivas, & verificat negativas. Si verò duæ pro-
 positiones subalternæ sint in materiâ *con-*
tingente, tunc falsa potest esse universalis
 vel subalternans, & vera particularis vel
 subalternata, non tamen econtrà vera potest
 esse universalis, & falsa particularis. Unde
 falsa est hæc universalis: *omnis homo est doctus*,
 & vera est hæc particularis: *aliquis homo est*
doctus, non tamen fieri potest, ut vera sit hæc:
omnis homo est doctus, & falsa hæc: *aliquis*
homo est doctus.

Ratio data est N. 9. quia ad falsitatem

propositionis universalis sufficit falsitas unius particularis, licet alia particularis sit vera, sed ad veritatem propositionis universalis, requiritur veritas omnium particularium.

ARTICULUS SECUNDUS.

De *Æquipollentia*.

13 **CONCLUSIO**: *Æquipollentia est convenientia duarum propositionum aliàs oppositarum, proveniens ex particula non, diversis signis additâ,*

Explicatur definitio: dicitur primò: *Convenientia duarum propositionum, quæ particulae ponuntur pro genere, per easque æquipollentia convenit cum synonymiâ propositionum, v. g. Tullius est Orator, Cicero est Orator.*

Dicitur 2dò. *Aliàs oppositarum, &c. Quæ particulae habent locum differentiae, per æquipollentiam enim duæ propositiones inter se pugnantes ita conciliantur, ut referant eundem sensum, eandem significationem, quantitatem & qualitatem, quod fit beneficio particulae non, quæ signo logico afficienti subjectum, tum antè, tum postponitur, v. g. aliquis homo non est albus, non omnis homo est albus. Pro claritate,*

14 **Advertendum** 1mò, *Ut particula non.*
fa.

faciat propositiones æquipollentes, utrobique sumi debet *neganter*, non *infinitanter*, quapropter minime debet afficere ipsum subjectum, sed *signum* subjecto appositum, & si particula *non* bis repeti debeat, semel ponenda est ante signum, & semel immediate ante copulam.

2dò. Signa, quibus dicta particula additur: ad faciendam æquipollentiam, debent esse vel ambo universalia, ut in contrariis, vel unum universale, & alterum particulare, ut in contradictoriis & subalternis, cæterum, si utraque propositio opposita penes se habeat signum particulare, ut in subcontrariis, æquipollentia fieri non potest, ut patebit infra N. 20.

Tertiò, Signorum æquipollentiam ex 16 his facile capies; Ly *non* præpositum signo facit illud æquivalere suo contradictorio, ut: *non omnis*, idem est ac *aliquis non*. Signo universali postpositum facit illud æquivalere suo contrario, ut: *omnis non*, idem est ac *nullus*, signo & antè & postpositum facit illud æquivalere suo subalterno, ut: *non aliquis non*, idem est ac *omnis*.

Ratio horum est, quia negatio *non* cum sit malignantis naturæ, destruit, quidquid post se invenit, ergo imò, præfixa signo
uni.

universali affirmativo, facit illud particulare negativum. 2do, præfixa signo universali negativo facit illud particulare affirmativum. 3to, præfixa signo particulari affirmativo facit illud universale negativum. 4to, præfixa signo particulari negativo, facit illud universale affirmativum. Si verò postponatur signo, relinquit quidem ejus universalitatem & particularitatem, quia non destruit, nisi quod post se invenit, destruit tamen affirmationem vel negationem signi, cum alterutram censetur post se invenire, hoc ipso, quo post se habet copulam, cui convenit affirmare vel negare, unde capiēs æquivalentiam signorum sequentem.

<i>Omnis,</i>	<i>Nullus non,</i>	<i>Non aliquis non.</i>
<i>Nullus,</i>	<i>Omnis non,</i>	<i>Non aliquis.</i>
<i>Aliquis,</i>	<i>Nonnullus,</i>	<i>Non omnis non.</i>
<i>Aliquis non,</i>	<i>Non omnis,</i>	<i>Nonnullus non.</i>

17 Quæres, Quot dentur Regulæ æquipollentiæ,

R. Tres, comprehensæ hoc vulgari versu:

Præ, Contradic: post *Contrà: præ postque*
Subalter:

Regula Ima pro Contradictoriis indicatur per ly: *Præ Contradic:* & ita sonat, ut duæ propositiones contradictoriæ fiant æquipollentes, particula *non* præponi debet signo sub-

subiecti sive in 1mâ sive in 2dâ propositione, v. g. hæ sunt Contradictoriæ: *omnis homo est animal, aliquis homo non est animal*, primam propositionem facies æquipollentem secundæ, dicendo: *non omnis homo est animal*, & secundam facies æquipollentem 1mæ dicendo: *non aliquis homo non est animal*.

Regula 2da pro Contrariis indicatur per 18 ly: *Post Contra*; & ità sonat: ut duæ propositiones contrariæ fiant æquipollentes, ponenda est negatio post subiectum & immediatè ante copulam alterutrius propositionis, v. g. hæ sunt Contrariæ: *omnis homo est animal, nullus homo est animal*, primam facies æquipollentem secundæ, dicendo: *omnis homo non est animal*, & secundam facies æquipollentem primæ, dicendo: *nullus homo non est animal*.

Regula 3tia pro Subalternis indicatur per 19 ly: *Præ postque Subalter*. & ità sonat, ut duæ propositiones subalternæ fiant æquipollentes, subiecto utriuslibet propositionis præponi & postponi debet ly non v. g. hæ sunt subalternæ: *omnis homo est animal, aliquis homo est animal*, 1mam facies æquipollentem 2dæ, dicendo: *non omnis homo non est animal*, secundam facies æquipollentem 1mæ dicendo: *non aliquis homo non est animal*.

Regu.

20 Regula pro Subcontrariis nulla datur, cum illæ non possint fieri æquipollentes, quocunque modo tractentur, ut supra dictum est. Sit exemplum: Hæ sunt duæ subcontrariæ: *Aliquis homo est animal, aliquis homo non est animal.* Si primæ anteponas negationem, dicendo: *Non aliquis homo est animal,* æquipollebit suæ contradictoriæ: *Nullus homo est animal.* Si postponas negationem, dicendo: *Aliquis homo non est animal,* tunc non æquipollebit suæ subcontrariæ, sed est eadem ipsa. Si antè & postponas negationem, dicendo: *Non aliquis homo non est animal,* æquipollebit suæ subalternanti: *Omnis homo est animal.*

21 Dubitabis. Quomodo subalternata negativa, v. g. *Aliquis homo non est albus,* fiat æquipollens subalternanti: *Nullus homo est albus.* Et ratio dubitandi est, quia secundum Regulam 3^{iam} debet subjecto subalternatæ præ- & postponi negatio, adeoque vel per tres negationes dicendum est: *Non aliquis homo non non est albus,* quod ineptum videretur, vel deberet dici: *Non aliquis homo non est non albus,* & hoc esset impertinens, cum *ly non* positum post copulam afficiat terminum, adeoque sumatur *infinite*; unde dicta propositio non æquipolleret suæ subalternanti, sed contradictoriæ, quia

Ipe

Spe&tatis duabus negationibus faceret hunc sensum: *Omnis homo est albus.*

R. Æquipollentia subalternatæ negativæ propter obscuritatem suam vix locum habet, insistendo tamen Regulæ 3tiæ dicendum foret: *Non aliquis homo non non est albus*, qui modus non omnibus Dialecticis improbatur. Possset tamen evitari multiplicatio negationis, imò, si hoc signum: *Non aliquis non*, mutaretur in æquipollens: *Omnis*, & unica negatio præponeretur copulæ, dicendo: *Omnis homo non est albus*, & hoc modo æquipolleret subalternanti: *Nullus homo est albus*, quia *omnis non*, est *nullus*. 2dò, si una tantùm negatio præponeretur toti propositioni, dicendo: *Non aliquis homo est albus*, & sic iterùm æquipollet subalternanti, quia *non aliquis est nullus*.

ARTICULUS TERTIUS.

De Conversione.

CONCLUSIO I. *Conversio est Transmutatio unius extremi totalis in alterum extremum totale, manente eâdem qualitate & veritate.*

Explicatur. Ad hoc ut fiat legitima conversio, requiritur imò, ut totum prædicarum

catura propositionis *conversa*, vel quæ convertitur, fiat subjectum propositionis *convertentis*, vel in quam fit conversio, sed signum logicum stare debet à principio utriusque propositionis, NB. *dummodo subjectum sit illius capax*, ut: *Nullus homo est equus, nullus equus est homo.*

Dictum est NB. *Dummodo subjectum sit capax signi logici*, si enim convertere velis hanc propositionem: *Nullum brutum est Petrus*, non dices: *Nullus Petrus est brutum*, sed: *Petrus non est brutum.*

Requiritur 2dò, ut maneat perfectè iidem termini, tam quoad significationem, quàm quoad proprietates. Unde non valet hæc conversio: *Cæci vident, videntes sunt cæci.* Suppositio tamen proveniens à signis, in conversione per accidens, mutari debet, ut patebit infra.

Requiritur 3tò, ut ambæ propositiones, tam *conversa*, quàm *convertens*, sint affirmativæ, vel ambæ negativæ, ut: *Omnis homo est animal, aliquod animal est homo.*

Requiritur 4tò, ut, si propositio *conversa* sit vera, etiam *convertens* sit vera, non tamen opus est, ut, *conversa* falsâ, etiam *convertens* sit falsa. Ratio disparitatis est, quia conversio legitima est formalis consequentia propositionis *convertentis*

tentis ex propositione conversâ, ex vero autem nunquam sequi potest falsum, sed ex falso *per accidens* sequi potest verum, ut in P. 3. tradetur, unde hæc est bona conversio: *omnis homo est albus, aliquod album est homo*, & tamen ima propositio falsa est, & secunda vera. Ut conversio ex quâ maximè pendet ars syllogismorum, melius intelligatur:

Advertendum imò, quod accuratè observari debeat prædicatum propositionis, & si hoc ponatur implicite, propositio prius resolvenda sit, quàm convertenda, v. g. si converti debeat hæc propositio: *Sacerdos est in Ecclesiâ*; noli convertere sic: *Ecclesia est in Sacerdote*, sed prius resolve propositionem: *Sacerdos est existens in Ecclesiâ*, & tum converte: *aliquod existens in Ecclesia est Sacerdos*. Quod idem observandum est in verbis impersonalibus, ut: *hominem pœnitet peccati*, prius resolve: *homo est pœnitens peccati*, & converte: *pœnitens peccati est homo*.

2dò. Si verbum propositionis convertendæ sit in futuro, sæpè resolvenda est in participium ejusdem temporis, quod cum prædicato ejus propositionis ponendum est pro subjecto convertentis, interponendo copulam de præsentis, v. g. hæc propositio:

110 : *nullus Sacerdos erit Laicus, malè converteretur sic: nullus Laicus erit Sacerdos, ante igitur resolvenda est propositio hoc modo: nullus Sacerdos est futurus Laicus, & jam convertitur. nullus futurus Laicus est Sacerdos.*

25 3°. Si Copula sit de præterito, v. g. *nullus puer fuit senex, tunc vel finge participium fuitus, & dic: nullus fuitus senex est puer, vel ejus loco utere particulâ olim, ut: nullus olim senex est puer, vel explica copulam per relativum, sic: nullus, qui fuit senex, est puer, vel ly fuit senex, sic exprime: est ingressus senectutem: & ita converte: nullus ingressus senectutem est puer.*

26 4°. In propositionibus exclusivis, sive in quibus subintelligitur vocula exclusiva tantum, prius hæc particula propositioni convertendæ addi debet, ut bona conversio fieri possit, v. g. *nullus Baccalaureus est Magister, ut secundum Regulas converti possit, dicendum prius est: nullus tantum Baccalaureus est Magister, & tum convertitur: nullus Magister est tantum Baccalaureus.*

27 **CONCLUSIO II.** Conversio triplex est, *Conversio Simplex, Conversio per Accidens & Conversio per Contrapositionem.*

Declaratur: *Conversio Simplex fit, quando subjectum mutatur in prædicatum, & præ.*

& prædicatum in subiectum, ita ut maneat in utraq[ue] propositione *eadem quantitas*, id est, universalitas vel particularitas, & *eadem qualitas*, id est: affirmatio vel negatio, ut: *nullus homo est brutum, nullum brutum est homo.*

Conversio per Accidens fit, quando fit transmutatio extremorum, ita ut maneat *eadem qualitas*, mutetur tamen *quantitas*, ut: *omnis homo est animal, aliquod animal est homo.*

Conversio per Contrapositionem fit; quando extrema ex terminis *finitis*, per appositam particulam *non*, fiunt *infiniti*, & tum transponuntur, manente *eadem quantitate* & *qualitate*, ut: *omnis homo est rationalis, omne non rationale est non homo*, sed hujus conversionis per contrapositionem rarior est usus, *tum*, quia obscurior est, quam ipsa propositio cujus explicandæ gratiâ adhibetur, *Tum*, quia non servit ad reductionem syllogisticam, cujus gratiâ conversio maximè inventa est. *Tum* denique, quia in conversione per contrapositionem, non tantùm transmutatur prædicatum in subiectum, & subiectum in prædicatum, sed termini planè mutantur, ex finitis in infinitos.

Quæres, Quænam propositiones conver-

tantur simpliciter, quænam per accidens,
& quænam per contrapositionem?

R. Conversio propositionum dignoscenda est ex sequente versu,

EccE, tibi, *simp*: ArmI; gErOs, *acc*:
ArmA, bOnO, *con*:

Ubi notandæ sunt vocales A, E, I, O, per quas designatur propositionum universalitas vel particularitas, affirmatio vel negatio, hoc ordine: A indicat propositionem *universalem affirmativam*. E *universalem negativam*. I, *particularem affirmativam*. O *particularem negativam*, quodiplum docent sequentes versus:

Afferit A, negat E, sed universaliter ambe,

Afferit I, negat O, sed particulariter ambo.

Præcedens igitur versus apperit conversionem propositionum modo sequente:

29 1^oid. EccE: Propositio universalis negativa convertitur (*simp*:) simpliciter in propositionem universalem negativam, Ut: *nullus leo est equus, nullus equus est leo.*

2^oid. tibi: Propositio particularis affirmativa convertitur simpliciter in particularem affirmativam, ut: *aliquod animal est rationale: aliquod rationale est animal.*

3^oid. ArmI: Propositio universalis affirmativa convertitur (*acc*:) per accidens in particularem affirmativam, ut: *Omnis homo est sensitivus, aliquod sensitivum est homo.*

4to, g^{ER}Os: Propositio universalis negativa convertitur per accidens in particularem negativam ut: *nullus homo est latrabilis, aliquid latrabile non est homo.*

5to Arm A: Propositio universalis affirmativa convertitur (Con:) per contrapositionem in universalem affirmativam, ut: *Omnis homo est vivens, omne non-vivens est non homo.*

6° ò bono: Propositio particularis negativa convertitur per contrapositionem in particularem negativam, ut: *aliquis homo non est albus, aliquid non album non est non-homo.*

Habes igitur, quod propositioni universali affirmativæ conveniat modus convertendi duplex, *per accidens & per contrapositionem.* Propositioni particulari affirmativæ, unus: *simpliciter.* Propositioni universali negativæ, duplex: *simpliciter & per accidens.* Propositioni particulari negativæ, unus: *per contrapositionem.*

Dices. Propositio universalis affirmativa 3° etiam potest converti simpliciter, ergo non tantum per accidens & contrapositionem. P. ant. Hæc est propositio universalis affirmativa, *omnis homo est rationalis*, sed illa potest converti simpliciter, dicendo: *Omne rationale est homo*, ergo.

R. D. ant. Propositio universalis affirmativa e iam potest converti simpliciter conversione *materialiter bonâ* C. ant. Conversione *formaliter bonâ* N. ant.

- 31^r Conversio potest esse tripliciter bona, 1mo: *materialiter tantum* (quæ est conversio tantum apparenter talis) quando *vi materiae* vel ob necessariam connexionem terminorum utriusque propositio habet debitum sensum, regulæ tamen conversionis non servantur (ut contingit in objecto exemplo) adeo que conversio non est formaliter bona. 2do. Conversio est bona *formaliter tantum*, quando in *materia falsa* servantur regulæ conversionis, ut: *nullus homo est rationalis, nullum rationale est homo.* 3°. Conversio est bona *materialiter & formaliter* simul, quando in *materia vera* regulæ conversionis debite applicantur, ut: *Omnis homo est rationalis, aliquod rationale est homo.* v. etiam *de Nat. Argum. N. 6.*

- 32^r Dubitabit. Quomodo convertantur propositiones *singulares.*

R. 1mo. Si propositionis singularis, & subjectum & prædicatum sint termini singulares, convertitur simpliciter, sive sit affirmativa, sive negativa, ut: *Cicero est hic Orator, hic Orator est Cicero, Aristoteles non est Virgilius, Virgilius non est Aristoteles.*

R. 2dò. Si subiectum sit terminus singularis, prædicatum sit terminus communis, propositio singularis convertitur per accidens, & quidem affirmativa in particularem, negativa in universalem, Exemplum prioris est: *Petrus est Logicus, aliquis Logicus est Petrus.* Exemplum posterioris est: *Petrus non est brutum, nullum brutum est Petrus.*

PARS TERTIA.

DE

*Pertinentibus ad Discursum vel
Argumentationem.*

INFORMATIO PRIMA.

De Argumentatione & ejus speciebus.

ARTICULUS PRIMUS.

De Natura Argumentationis.

CONCLUSIO. Argumentatio est Oratio explicans illationem unius ex alio.

Explicatur: Dicitur imò: Oratio (& quidem perfecta) quæ particula est genus ad definitionem, divisionem, propositionem.

Dicitur 2dò: *Explicans illationem unius ex alio*, & hæ particule obtinent rationem differentie, & sic intelligendæ sunt: Argu-